

سیر تحولات

تاریخی و عقیدتی

زیدیه یمن

زهره صائمی

www.ketab.ir

سرشناسه : صائمی، زهره، ۱۳۵۶ -
 عنوان و نام پدیدآور : سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه یمن/ زهره صائمی.
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات مسافر، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۶ ص. : ۱۴×۵/۲۱ س.۳.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۹۲-۱-۰
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۲۷.
 موضوع : زیدیه -- یمن -- تاریخ
 موضوع : جنبش‌های اسلامی -- یمن
 موضوع : شیعه -- یمن
 موضوع : شیعه -- جنبش‌ها و قیام‌ها
 موضوع : یمن -- تاریخ -- قرن ۲۱ -- جنبش‌ها و قیام‌ها
 موضوع : یمن -- تاریخ -- قرن ۲۰.
 به بندی کمره : ۱۳۹۲ ص ۸۵ / DS۲۴۷
 ر. دیوبند : ۹۵۳
 شماره شابک : ۳۳۵۰۵۸۰

سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه یمن / زهره صائمی

انتشارات مسافر

ویراستار: فاطمه ذوالقدر

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / ۱۳۶ صفحه رقمی/ چاپ اول ۱۳۹۲

تلفن: ۰۹۳۵۲۱۴۰۵۷۵

پست الکترونیک: mosafepub@gmail.com

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۲	محدودیت‌ها و تنوع موضوع
۱۳	اهمیت ضرورت تحقیق
۱۴	اهداف و فرضیه تحقیق
۱۴	پیشینه و بررسی منابع
۱۶	سؤال‌های تحقیق
۱۷	فرضیه
۱۷	روش تحقیق
۱۷	ساختار تحقیق
۱۸	محدودیت‌های تحقیق
۱۹	فصل اول
۲۰	۱-۱- تعریف زبیده
۲۱	۲-۱- شخصیت و قیام زید بن علی
۲۲	۳-۱- قیام‌های بعد از زید (قرن دوم و سوم)
۲۳	۳-۱-۱- قیام یحیی بن زید
۲۷	۳-۳-۱- قیام نفس زکیه
۲۸	۳-۳-۱- قیام ابراهیم بن عبدالله در بصره
۲۸	۳-۳-۱- قیام شهید فخر
۲۹	۳-۳-۵- قیام یحیی بن عبدالله

- ۱-۳-۶- قیام ادریس بن عبدالله ۲۹
- ۱-۳-۷- قیام ابن طباطبا در کوفه ۳۰
- ۱-۴- عقاید زیدیه ۳۱
- ۱-۵-۱- فرق زیدیه تا قرن نهم ۳۴
- ۱-۵-۱-۱- فرقه جارودیه (سرحویه) ۳۴
- ۱-۵-۲- فرقه سلیمانیه (جربریه) ۳۵
- ۱-۵-۳- فرقه صالحیه (بتریه) ۳۶
- ۱-۵-۴- فرقه حسینه ۳۶
- ۱-۵-۵- فرقه مطرفیه ۳۷
- ۱-۶-۱- فرقه معتزله معتزعه ۳۷
- ۱-۶-۲- فرق زیدیه پس از قرن نهم (جریان زیدیه سلفی) ۳۷
- ۱-۶-۱- ابن النعمان ۳۸
- ۱-۶-۲- ابن الامیر ۳۸
- ۱-۶-۳- شوکانی ۳۹
- ۱-۷-۱- عالمان و فقیهان زیدیه ۴۰
- ۱-۷-۱- امام قاسم رسی ۴۱
- ۱-۷-۲- هادی الی الحق ۴۲
- ۱-۷-۳- ناصر أطروش ۴۲
- ۱-۷-۴- حاکم جُشمی ۴۳
- ۱-۷-۵- الموید بالله ۴۳
- ۱-۷-۶- المهدی لدین الله ۴۴
- ۱-۸- حکومت های زیدی ۴۴
- ۱-۸-۱- ادریسیان در مغرب ۴۴
- ۱-۸-۲- علویان طبرستان ۴۷
- ۱-۸-۲-۱- داعی کبیر ۴۸
- ۱-۸-۲-۲- محمد بن زید ۴۹

- ۱-۸-۲-۳- حسن بن علی اطروش، ناصر کبیر ۴۹
- ۱-۸-۲-۴- داعی صغیر ۵۰
- ۱-۸-۲-۵- المهدي لدين الله ۵۱
- ۱-۸-۳- زیدیه در یمن ۵۳
- ۱-۸-۳-۱- دولت اول زیدیه یمن ۵۳
- ۱-۸-۳-۲- دولت دوم زیدیه یمن ۵۵
- ۱-۸-۳-۳- دولت سوم زیدیه یمن ۵۸
- نتیجه فصل ۶۰
- فصل دوم ۶۱
- ۲-۱-۲- دولت هارم زیدیه یمن ۶۲
- ۲-۱-۲- حکومت منصوبه شده محمد بن یحیی ۶۲
- ۲-۱-۲- حکومت متوکل علیه الله یحیی حمیدالدین ۶۳
- ۲-۱-۲-۳- مهمترین وسیع تاریخچه دولت امامت المتوکل علی الله ... ۶۳
- ۲-۱-۲-۳-۱- سیاست داخلی ۶۳
- ۲-۱-۲-۳-۲- سیاست خارجی ۶۴
- ۲-۱-۲-۳-۲-۱- روابط یمن با امپراطوری عثمانی ۶۴
- ۲-۱-۲-۳-۲-۱-۲- روابط یمن با امپراطوری عثمانی در ابتدای جنگ جهانی اول ۶۶
- ۲-۱-۲-۳-۲-۲- روابط یمن با ادرسیان ۶۷
- ۲-۱-۲-۳-۳-۲-۱- روابط یمن با عربستان ۶۹
- ۲-۱-۲-۳-۳-۲-۲- روابط با دیگر کشورهای عربی ۷۰
- ۲-۱-۲-۳-۳-۲-۳- روابط یمن با انگلستان ۷۱
- ۲-۱-۲-۳-۳-۲-۴- روابط تجاری یمن با دیگر کشورهای غربی ۷۲
- ۲-۱-۲-۳-۳-۲-۴-۲- شکل گیری جریان های مخالف ۷۲
- ۲-۱-۲-۳-۳-۴- گروه جهادی صنعا ۷۳

- ۲-۴-۲-۱-۲ حزب الاحرار در عدن ۷۴
- ۳-۴-۲-۱-۲ تشکیلات جمعیت اصلاح در اب ۷۴
- ۵-۲-۱-۲ انقلاب ۱۳۶۷ق/ ۱۹۴۸م ۷۵
- ۱-۵-۲-۱-۲ برملا شدن راز عملیات ترور امام یحیی متوکل ۷۶
- ۲-۵-۲-۱-۲ ترور امام یحیی متوکل ۷۷
- ۳-۵-۲-۱-۲ درگیری عبدالله بن احمد الوزیر با سپاهان احمد ناصر ۷۸
- ۴-۵-۲-۱-۲ عوامل ناکامی حرکت ۱۹۴۸م ۷۸
- ۵-۲-۱-۲ موضع دولت های عربی در برابر قیام ۱۹۴۸م ۷۹
- ۶-۲-۱-۲ حکمت امام احمد ناصر لدین الله بن یحیی حمید الدین ۸۰
- ۳-۳-۱-۲ سیاست داخلی امام احمد ناصر ۸۰
- ۵-۳-۱-۲ سیاست خارجی امام احمد ناصر ۸۰
- ۳-۳-۱-۲ قیام ۱۳۶۷ق/ ۱۹۴۸م در تعز علیه امام احمد ناصر ۸۱
- ۱-۳-۳-۱-۲ نابود شدن تعز ۸۳
- ۲-۳-۳-۱-۲ عوامل جنبش تعز ۸۳
- ۴-۳-۱-۲ جنبش قبایل در ۱۳۶۷ق/ ۱۹۴۸م ۸۴
- ۵-۳-۱-۲ ترور نافرجام احمد در اب ۱۳۸۰ق/ ۱۹۶۱م ۸۵
- ۶-۳-۱-۲ انقلاب ۱۳۸۲ق/ ۱۹۶۲م ۸۵
- ۱-۶-۳-۱-۲ اهداف انقلاب ۸۶
- ۲-۶-۳-۱-۲ دستاوردهای انقلاب ۸۷
- ۳-۶-۳-۱-۲ جریانات و احزاب ۸۷
- ۷-۳-۱-۲ نقش مصر، عربستان و شوروی در انقلاب ۱۹۶۲م ۸۸
- ۴-۱-۲ فروپاشی حکومت زیدیان در یمن ۸۸
- ۱-۴-۱-۲ درگیری های زیدیه با جمهوری خواهان پس از انقلاب ۸۸
- تا ۱۳۹۰ق ۹۰
- ۲-۴-۱-۲ بازگشت حسن بن امام یحیی متوکل و آغاز درگیری با ۹۰
- جمهوری خواهان ۹۰

- ۲-۲- توافق طائف و موضع مصر و عربستان ۹۱
- ۳-۲- حرکت پنجم نوامبر ۱۳۸۷ق/۱۹۶۷م ۹۳
- ۴-۲- تلاش مخالفان جمهوری در جنگ هفتاد روزه ۹۳
- ۵-۲- نقش انگلستان بعد از انقلاب ۱۹۶۲م ۹۴
- ۶-۲- کودتای ژوئن ۱۹۷۴م ۹۵
- ۷-۲- وضعیت زیدیان از ۱۳۹۰ق/۱۹۷۰م-۱۴۱۰ق/۱۹۹۰م ۹۷
- ۸-۲- زیدیه پس از ۱۴۱۰ق/۱۹۹۰م ۹۸
- ۸-۱- آلمان زیدی در قرن چهاردهم ۹۹
- ۸-۲- احزاب و نشریات و سایت های فعال زیدیه ۱۰۰
- ۲-۲- آل سیر و دو حزب «اتحاد القوى الشعبیه و العمل و التوحید الاسلامی» ۱۰۰
- ۸-۲-۲-۱- حزب حقیقه بیت عالمان زیدیه ۱۰۱
- ۸-۲-۲-۱-۱- اندیشه های سیاسی و حکومتی حزب الحق ۱۰۱
- ۸-۲-۳-۱- نشریات و سایت های فعال زیدیه ۱۰۲
- نتیجه فصل ۱۰۲
- ۳-۱- ماهیت نهضت الحوثی ۱۰۵
- ۳-۲- حسین الحوثی و اندیشه های وی ۱۰۵
- ۳-۳- درگیری های دولت با شیعیان ۱۱۰
- ۳-۳-۱- جنگ اول از ژوئن تا سپتامبر ۲۰۰۴م ۱۱۲
- ۳-۳-۲- جنگ دوم از مارس تا می ۲۰۰۵م ۱۱۴
- ۳-۳-۳- جنگ سوم از نوامبر تا آوریل ۲۰۰۶م ۱۱۴
- ۳-۳-۴- جنگ چهارم از ژانویه تا ژوئن ۲۰۰۷م ۱۱۵
- ۳-۳-۵- جنگ پنجم از مارس تا ژوئیه ۲۰۰۸م ۱۱۶
- ۳-۳-۱-۵- ویژگی های جنگ پنجم ۱۱۷
- ۳-۳-۶- جنگ ششم از آگوست تا نوامبر ۲۰۱۰م ۱۱۸

۳-۳-۱- اتحاد عربستان، آمریکا و یمن علیه شیعیان یمن در	
جنگ ششم	۱۱۹
۳-۳-۷- علت جنگ های دولت با شیعیان	۱۲۰
۳-۳-۸- نقش مداخله جویانه عربستان در تحولات یمن	۱۲۱
۳-۳-۹- سیاست آمریکا در قبال تحولات یمن	۱۲۳
۳-۳-۱۰- نقش ایران در مناسبات شیعیان یمن با دولت مرکزی	۱۲۳
نتیجه فصل	۱۲۴
منابع مأخذ	۱۲۷

مقدمه

زیدیه پیش از آنکه یک نظام اعتقادی باشد، یک اندیشه سیاسی است که حول محور امامت مجتهدان عادلانه و بی‌غیبت نبوی می‌چرخد. این اندیشه از نقد اندیشه نظام حاکم اموی به وسیله زید بن علی تبیین شد. این تفکر در طول زمان پیروانی یافت و سران آن توانستند با استفاده از حمایت‌های مردمی در بعضی نقاط، حکومت‌هایی تشکیل دهند. یکی از مناطقی که زیدیان توانستند حکومت تشکیل دهند و تا عصر حاضر نیز به حیات خویش ادامه دهند، کشور یمن است. هر چند حکومت سینه زیدیه در طول حیات خود دچار فترت‌هایی شد، اما پس از هر دوره، توانستند دوباره حکومت را بازگست آورند.

آخرین حاکمان زیدی مذهب یمن به صورت مستقل از سال ۱۳۳۶ق/۱۹۱۸م پس از فروپاشی عثمانی، در کسوت امامت زیدی در این کشور، حاکمیت رسیدند و حدود نیم قرن به حکومت پرداختند. در پی انقلاب جمهوری خواهانه در سال ۱۳۸۰ق/۱۹۶۲م حکومت امامان زیدی نیز تاب مقاومت نیاورد و به دنبال سقوط آن، در یمن حکومت جمهوری اعلام شد. بعد از روی کار آمدن حکومت جمهوری، با ترویج مذهب زیدیه و هر شکلی ممانعت به عمل آمد تا اینکه پس از سال ۱۹۹۰م و وحدت دو یمن، هیچ‌کس از فضای باز سیاسی، زیدیان نیز نتوانستند دوباره وارد صحنه اجتماعی یمن شوند.

فعالیت‌های شیعیان با شکل‌گیری نهضت الحوثی به اوج خود رسید. تبعیض و ستم‌ها و ستم‌های شیعه ستیزی دولت سبب اعتراض این گروه گردید تا حدی که شش جنگ بین دولت و شیعیان الحوثی در گرفت؛ لذا برای نشان دادن مظلومیت این گروه، ارائه اطلاعاتی از پیشینه و وضعیت فعلی زیدیان یمن بیش از پیش قابل درک می‌باشد، زیرا در خصوص

وضعیت آنان در یکصد سال اخیر هنوز کاری به صورت منسجم به زبان فارسی انجام نشده است. بنابراین، در این تحقیق بر آنیم تا سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیان یمن را مورد بررسی قرار دهیم تا دریچه ای هر چند مختصر مقابل دیدگان مخاطب باز گردد. این تحقیق بر توصیف صرف رخدادها مبتنی است و سعی شده تا جانب انصاف در آن رعایت گردد. مطالب در سه فصل مجزا ارائه گردیده است. ابتدا تاریخچه زیدیه از پیدایش تا حرمت، عقاید و علمای برجسته آنان مطرح شده، در ادامه به حضور آخرین امامان زیدیه، پالاش‌ها و سیاست‌های آنان و عملکرد زیدیان پس از برپایی حکومت جمهوری اشاره شده؛ در فصل آخر به اهمیت نهضت و قیام شیعیان الحوثی و درگیری‌های آنان با دولت یمن بیان شده است.

تعریف و تبیین موضوع

یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری و ماندگاری مذاهب در طول تاریخ، کارآمدی آنها در مواجهه با حوادث عصر خود و پاسخگویی مناسب به نیازهای جدید است. مذاهب و تمدن‌هایی که در این زمینه با اصول و مبانی بنیادین خود سازگار بوده و در پاسخگویی به نیازهای عصر خویش موفق‌تر عمل کرده‌اند، مخاطب بیشتری از تاریخ را به خود اختصاص داده و آن دسته از جریانات فکری که در مقابل این نیازها ضعیف‌تر ظاهر گشته، از صفحه تاریخ محو شده‌اند.

در میان این مذاهب و جریانات فکری مذهبی، مذهب شیعه زیدیه که آغاز آن به اواخر قرن سوم هجری بازمی‌گردد و تا زمان ما نیز ادامه حیات داشته، فراز و نشیب‌های بسیاری را پشت سر گذاشته است که بررسی تاریخ و سیر تحولات آن کمک زیادی به شناخت بهتر وضعیت فعلی پیروان این مذهب که بیشتر در کشورهای زنجباری می‌کنند، خواهد داشت. زیدیان پس از قیام‌های اولیه علویان که در مذهب زیدیه از آن به عنوان امام یاد می‌شود، موفق به تشکیل حکومت‌های متعددی شدند از جمله: حکومت در میان در مغرب، حکومت علویان در طبرستان و دیلم، و حکومت قاسمیان در یمن.

در این میان دیرپاترین حکومت زیدیه در کشور یمن برپا شده، حکومتی که از اواخر قرن سوم هجری قمری تا دوران معاصر دوام داشته است. در این پژوهش وقایع مربوط

به آنان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در دوران معاصر با فروپاشی امپراطوری عثمانی در سال ۱۳۳۶ ق/ ۱۹۱۸ م، خاندان حمیدالدین که برای بازگرداندن حکومت زیدیه در یمن، مبارزات خود را با عثمانی از سال ۱۳۰۷ ق آغاز کرده بودند، موفق به تشکیل مجدد حکومت مستقل زیدیه در این کشور شدند. در این دوره که تقریباً همزمان با فروپاشی عثمانی آغاز به سال ۱۹۶۲ م، با انقلاب جمهوری خواهان یمن به پایان رسید، خانواده حمیدالدین به عنوان امامان زیدی مذهب حاکم بر کشور یمن، فراز و نشیب‌های بسیاری را تجربه کردند. از مهمترین حوادث این دوران انقلاب‌های داخلی است که با همراهی برخی کشورهای غربی و سایه‌های یمن شکل گرفت. در نتیجه این انقلاب‌ها، امامت زیدیه پس از نزدیک به نیم قرن حکومت مستقیم، ابر انقلاب جمهوری خواهانه، با شکست مواجه شد، که سیر این حوادث مورد بررسی قرار خواهد گرفت. همه تلاش‌های زیدی مذهبیان برای بازگشت به قدرت، در خفقان سیاسی که استبداد جمهوری خواهان حاکم شد بی نتیجه ماند؛ اما پس از وحدت دو یمن و آزادی سیاست از سوی دولت، زیدیان از فرصت استفاده و تلاش‌هایی در راستای مطرح شدن مجدد زیدیه کردند. از نکات حائز اهمیت در حال حاضر فعالیت جدی زیدیه در قالب جریس الحوث است. این گروه در دهه گذشته شش جنگ پیاپی با دولت یمن داشت. در جنگ نسیم، دولت یمن برای سرکوبی شیعیان از همراهی مستقیم دولت عربستان و آمریکا برخوردار بود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

از آنجا که فرقه زیدیه به عنوان یکی از فرقه‌های شیعی که دارای مستندات زیادی با شیعه اثنی عشری است و تا به امروز نیز به حیات خود ادامه داده، و نیز در دهه اخیر پیروان این فرقه از سوی دولت یمن و با همکاری دولت عربستان و آمریکا مورد بررسی شدید نظامی قرار گرفته‌اند و مسئله آنان مورد توجه ویژه در داخل و خارج کشور است، لذا تحقیق و ارائه اطلاعات از پیشینه و وضعیت فعلی زیدیان یمن بیش از گذشته ضرورت می‌یابد. اهمیت و ضرورت این تحقیق وقتی آشکارتر می‌شود که می‌بینیم در خصوص سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه یمن که موضوع اصلی این پژوهش است، تا به امروز کاری منسجم به زبان فارسی انجام نشده، به همین دلیل تاکنون در منابع فارسی شاهد ارائه تصویر روشنی

از زیدیه معاصر در یمن نبوده‌ایم.

اهداف و فواید تحقیق

هدف اصلی این پژوهش بررسی سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه یمن است که محرکی برای جست و جو و پژوهش در این باب بوده است؛ اما در کنار این هدف اصلی، مؤلفان سایر اهداف پژوهش را به عنوان اهداف فرعی به شرح ذیل برشمرد:

- بررسی ساختار نظام فکری، سیاسی و اجتماعی زیدیه
 - آشنایی با برخورد امامان زیدیه در آخرین دوره حکومتشان و تلاش‌های زیدیان یمن پس از سال ۱۹۶۸م برای بازسازی مجدد زیدیه
 - بررسی رونق کلی جریان الحوثی و اقدامات آنها علیه دولت یمن
- از آنجا که پاسخ به یک یا چند سؤالها مقطعی از تاریخ یکصد سال اخیر زیدیه یمن را روشن خواهد کرد، در مجموع پاسخ به این سؤالات تأمین کننده هدف این پژوهش و پاسخی به سؤال اصلی آن خواهد بود. البته در کنار این اهداف مستقیم می‌توان هدف غیر مستقیم و بلند مدتی نیز در نظر داشت و آن این است که با مطالعه تاریخ و عقاید فرقه‌های گوناگون امت اسلامی و ارائه نظرانی بر مبنای مواظبات مشترک بین آنها، زمینه را برای از بین بردن اختلافات مسلمانان فراهم کرد.

پیشینه و بررسی منابع

در زبان فارسی، به غیر از کارهایی در حد دست نوشته‌ای این رشته اطلاعات پراکنده و گفت‌وگوهای معدود، کاری جامع پیرامون سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه دیده نمی‌شود.

به طور کلی منابعی که به نوعی به این تحقیق مرتبط و قابل استفاده هستند در چند گروه قابل دسته بندی است:

- ۱- منابعی که بیشتر به بررسی کلی تاریخ و عقاید زیدیه (فصل اول این پژوهش) پرداخته‌اند؛ همچون:

درسنامه تاریخ و عقاید زیدیه: مهدی فرمانیان و سید علی موسوی نژاد،

سیره و قیام زید بن علی؛ حسین کریمان،

شخصیت و قیام زید بن علی؛ سید ابوفاضل رضوی اردکانی،

۲- منابعی که عمدتاً به زبان عربی در خصوص تاریخ اسلام به شکل عام نوشته شده و در خصوص زیدیه نیز اطلاعاتی به دست می‌دهند و یا در خصوص تاریخ عمومی زیدیه کاشته شده است و بیش از همه متوجه تاریخ اولیه آنهاست؛ همچون:

تاریخ الامم و الملوك، محمد بن جریر طبری؛ الكامل، ابن اثیر؛ مروج الذهب، مسعودی؛ تاریخ یعقوبی، طبرستان؛ مقاتل الطالبیین، ابوالفرج اصفهانی؛ الافاده فی تاریخ الائمه الزهده، ابوالعباس هارونی؛ الحقائق الوردیه، حمید محلی و اخبار الائمه الزیدیه فی طبرستان، سلطان وصالان، گردآوری ویلفرد مادلونگ.

۳- کتاب‌هایی که در آن اطلاعاتی در مورد یکی دو قرن اخیر زیدیه و یمن (فصل دوم این پژوهش) به دست می‌رسد و همگی به زبان عربی هستند؛ همچون:

تاریخ الیمن عصر الامم، ذل بن حکم العثماني الاول، ابوطالب محسن بن محسن. این کتاب حوادث پس از زوال خلافت علویان و یمن از امپراطوری عثمانی را که با عنوان دولت سوم امامان زیدیه معرفی می‌شود، بیان می‌کند.

تاریخ الیمن الحديث و المعاصر، حسین بن الله العمری. در این کتاب حوادث دولت سوم امامان زیدیه تا استیلاي دولت چهارم آنان مورد توجه بوده است.

تاریخ الیمن (فرجه الهموم والحزن فی حوادث والتاریخ الیمنی)، الواسع واسعی یمانی. در بخشی از این کتاب به شرح حال ادارسه و دوران امام یحیی بن حماد الدین اشاره شده است.

الیمن تحت حکم امام احمد، احمد عبیر ابن دغر.

این کتاب به صورت مشخص به جریانات دوران امام احمد ناصرالدین الشافعی می‌پردازد. اسرار و وثایق الثورة، تألیف تشکیلات «ضباط الاحرار».

ثوره ۲۶ سپتامبر، از انتشارات مرکز الدراسات والبحوث.

النخبه السياسیه فی الیمن، بلقیس احمد منصور ابوصبح.

این سه کتاب اخیر از نمونه کتاب‌هایی است که به ذکر جریانات انقلاب ۱۹۶۲ م و

حوادث پس از آن می‌پردازد.

۴- منابعی که به حوادث پس از انقلاب ۱۹۶۲م و حاکمیت جمهوری خواهان در یمن (فصل دوم این پژوهش) اختصاص دارند، همچون:

تاریخ العام الیمن، محمد یحیی الحداد.

در جلد پنجم این کتاب حوادث و احوالات زیدیان تا سال ۱۹۸۰م ذکر شده است. با صرف نظر از سبک نوشتاری این کتاب که ذکر اجمالی و گذرای حوادث است، برای به دست آوردن اطلاعاتی کامل در زمینه موضوع کتاب نیاز به مراجعات دیگری است. می‌توان گفت تحولات پس از کتاب حوادث بیشتری را پوشش داده است.

التبلیغ فی فکر الامامه عند الزیدیه، اشواق احمد مهدی غلیس.

موسوعة الفرق والجماعات و المذاهب و الاحزاب و الحركات الاسلامیه، عبدالمنعم الحنفی.

که به ذکر جریانان و تحولات زیدیان یمن پرداخته است.

داستان غریبان، حکایتی از دیدار امام، گردآورنده ع خراسانی. جزوه‌ای است که در آن اخبار مربوط به ماجرای الحوثی به شکل سلسله‌ای گردآوری شده است.

بنابراین، می‌توان گفت که در این موضوع منبعی جامع به زبان فارسی سراغ نداریم. در ضمن از رساله خانم خدادادی در مقطع کارشناسی ارشد جامعه الزهرا با عنوان زیدیه یمن در یکصد سال اخیر و نیز رساله آقای مصطفی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد با عنوان بررسی وضعیت سیاسی- اجتماعی یمن برای فصول دو و سه برداشت‌هایی صورت گرفته است.

سؤال‌های تحقیق

سؤال اصلی

- سیر تحولات تاریخی و عقیدتی زیدیه یمن چگونه بوده است؟

سؤال‌های فرعی

۱- نظام فکری، سیاسی و اجتماعی زیدیه چگونه شکل گرفت؟

۲- عملکرد ائمه زیدیه در آخرین دوره حکومتشان و تلاش‌های زیدیان پس از انقلاب

۱۹۶۲م، برای بازسازی مجدد زیدیه چگونه بوده است؟
 ۳- علت شکل‌گیری گروه الحوثی و اقدامات آنها علیه دولت یمن چه بوده است؟

فرضیه

ان تعامل مناسب با زمان، ضامن بقای تمدن‌ها، ادیان، مذاهب و حکومت‌ها در طول تاریخ است. حکومت زیدی مذهب‌ان در یمن نیز در طول تاریخ یازده قرن خود مراحل مختلفی را پشت سر گذاشته و در طول حیات خویش، از عهده مشکلات برآمده و به بقای خود ادامه داده است. بحران‌های سیاسی ناشی از انقلاب‌های ۱۹۴۸ و ۱۹۶۲م، علت اصلی فروپاشی حکومت زیدی یمن گردید. در ضمن عقاید آنان نیز که تا حدود زیادی متأثر از گرایش‌های سنی و شیعه بود بر اثر رسوخ عقاید سلفی تبدیل به جریانی منفعل در برابر عقاید اهل سنت شد.

روش تحقیق

این پژوهش فردی و توصیفی-تفسیری است. از گردآوری اطلاعات از طریق: کتابخانه، ترجمه، مصاحبه و جمع‌آوری اطلاعات از طریق سایت‌ها و مقالات می‌باشد.

ساختار تحقیق

این پژوهش در سه فصل مجزا ارائه خواهد شد. در فصل اول به کوشش کلیاتی درباره تاریخچه زیدیه از قرن دوم هجری تا دوره به حکومت زیدیان آنان به صورت کلی و دوره حاکمیت آنان بر یمن به صورت خاص مطرح کنیم.

در فصل دوم به تاریخ یکصد سال اخیر زیدیه که شامل حضور زیدیان در استان زیدیه، چالش‌ها و سیاست‌های آنان تا انقلاب ۱۹۶۲م و سپس عملکرد زیدیان در قالب هیئت‌های نظامی با جمهوری خواهان و تلاش‌های اجتماعی فرهنگی آنان در جهت بازسازی نظام فکری خود در نیم قرن اخیر می‌باشد، خواهیم پرداخت.

در فصل سوم نیز وضعیت فعلی شیعیان زیدی، حوادث و تحولات چند سال اخیر آنان به ویژه نهضت الحوثی را مورد ارزیابی قرار خواهیم داد.

محدودیت‌های تحقیق

۱- ضعف منابع فارسی اساسی‌ترین علت در زمینه پوشش دادن وقایع زیدیه تا به امروز می‌باشد، زیرا همانطور که گفته شد تحقیقات و تألیفات فارسی، فقط برای شناخت تاریخچه این فرقه کافی است.

۲- بیشتر منابع در این زمینه عربی هستند.

۳- کمبود منابع عربی در زمینه وقایع زیدیه به خصوص در سده اخیر.

۴- اخبار اینترنتی و مصاحبه با برخی از زیدیان برای یافتن اطلاعاتی پیرامون وضعیت ایشان، در دهه‌های ۱۳۷۰ تا به امروز به علت نیافتن منبع مناسب در این زمینه.

۵- تک نسخه‌ای بودن بیشتر منابع عربی موجود که بخش مهمی از آنها توسط آقای موسوی نژاد در سال ۱۳۷۰ شمسی به یمن تهیه شده است و بیش از هر جای دیگر در کتابخانه تخصصی دانشگاه ادبیات و مذاهب قم قابل دسترسی است.

۶- استفاده از کتب و مقالات شخص به خودی خود از یمنی‌های مقیم قم به علت نبود منبع دیگر در این زمینه.